

Literatuurbulletin

Katrien Jacobs (2021).
Radicaal rechtse seks.
 Berchem (B): uitgeverij
 EPO vzw, 159 pagina's,
 €17,50.

Het achterplat werft lezers die zicht willen krijgen op 'het reactionaire seksisme van onze tijd'. Een levensgroot thema in een handzaam klein boekje. Vooral dat laatste viel me op toen ik het in handen kreeg om het op instigatie van onze hoofdredacteur te bespreken. Opvallend veel afbeeldingen ook, vooral van tweets, campagne-uitingen en internet-memes uit radicaal-rechtse hoek in Vlaanderen en Nederland. Dit zag er niet uit als een standaard wetenschappelijk werk. En dat is het ook niet. Jacobs is weliswaar verbonden aan universiteiten in Hongkong en in Antwerpen, maar een blik op haar website leert dat zij daar kennelijk de vrijheid heeft om tot een uitermate veelzijdige output te komen, waaronder veel visuele uitingen, documentaires, kunstinstallaties en essays. Laten we dit boekje in die laatste categorie plaatsen. Voor haar onderzoek naar de extreemrechtse seks/gendercultuur heeft Jacobs zich enkele jaren 'als Vlaamsgezinde vrouw' toegang verschaft tot de digitale 'manosfeer' van *alt-right*. De twee *real-life* interviews die ze daarnaast heeft weten binnenhalen voegen daar empirisch minimaal aan toe.

Het boekje opent met één van de mij minder bekende aspecten van het bewuste discours: de afkeuring van seksueel plezier en 'PMO': pornografie, masturbatie en orgasme. Achterliggende gedachte is dat 'PMO' zou leiden tot de zo geduchte vervrouwelijking, tot gedegeneerde mannen en ontaarde naties. Ik was bekend met de propagatie van brute (witte!) alfamannelijkheid als remedie tegen de verzwakking en 'omvolking' van de Europese cultuur, maar dat dat mannelijkheidsgehalte opgedreven zou kunnen worden door minder of geen zaadlozingen te hebben, was mij tot nu toe ontgaan. Jacobs voert opgelegde onthoudingsrituelen en digitale onthoudingscampagnes op (zoals *no-fap*, denk aan het geluid bij aftrekken, en *no nut november*), alle bedoeld om een verhoogd testosteronniveau te

realiseren, zogenaamde 'testomannelijkheid'. De theorie zou onder andere door Jordan Peterson gepopulariseerd zijn. Ja, dat is die man van dat stappenplan waarin (biologisch gefundeerde) strikt traditionele man-vrouwverhoudingen de remedie zouden zijn tegen lichamelijke, seksuele en maatschappelijke chaos. Mondjesmaat maar niettemin, noteert Jacobs gelukkig ook het absolute ontbreken van enige wetenschappelijke basis voor de *no-fap* verstandsverbijstering. De zogenaamde alfa's, de Baudets van deze wereld, kunnen zich volgens Jacobs overigens wel seksueel plezier veroorloven, mits zij 'hun politieke macht aanwenden om bèta's, sterke vrouwen, feministen en seksuele minderheden te onderdrukken' (p.25). Radrechts kent een sterk hiërarchisch onderscheid tussen elite en voetvolk.

Het betoog meandert door via fenomenen als 'cuck-pornografie' (waar de witte partner van een witte vrouw meegeniet dan wel verstoord raakt door haar seksuele escapades met een zwarte man), digitale en *real-life* manifestaties van bot seksisme, anti(trans)genderisme en homofobie in de lage landen, en de radrechtse flirt met soldateske, als niet fascistische, mannelijkheid en lichaamscultuur. Centrale thema's in de rechtse sekspolitiek passeren, zoals het moeten 'terugkopen' van de witte vrouw die beschermd moet worden tegen haar eigen seksuele voorkeur voor migranten en etnische minderheden. Radrechtseers hebben notoire weerzin tegen feminisering en waarlijk een broertje dood aan (aandacht voor) diversiteit en inclusie. Gender/seks-traditionaliteit wordt als oplossing gezien voor de verwerpelijke genderchaos 'van onze tijd', een afgebakend lichaam en land als wapen tegen desintegratie en 'omvolking' door vijandige elementen zoals vluchtelingen en 'crimigranten'. De kern van Jacobs' analyse is dat radicaal rechts een harde, gepantserde mannelijkheid zou propageren als schild tegen de dreiging van het chaotische, vloeibare, 'andere', vrouwelijke. Maar haar betoog is rommelig en associatief. Het lijkt allemaal nog onvoldoende doordacht. Een en ander zou welva- ren bij meer structuur en focus.

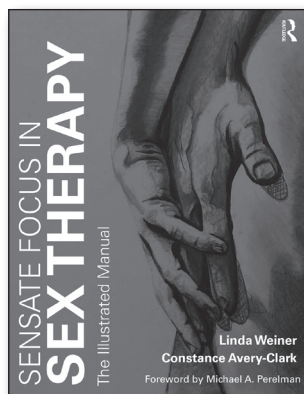
Aparte hoofdstukjes worden gewijd aan radrechtse 'voormannen', in het bijzonder Dries van Langenhove (Vlaams collectief Schild & Vrienden en Vlaams Belang) en Thierry Baudet (Forum voor Democratie). Jacobs laat zien dat beiden leentjebuurlen spelen met populistische desinformatie, *doublespeak* en tendentieuze *fake* beelden. Beiden hebben overigens bedankt voor de eer van een interview met de auteur. In het geval van Baudet is daar gelukkig onder andere zijn roman *Voorwaardelijke liefde* (ergens overigens abusievelijk aangeduid als *Onvoorwaardelijk*..) als bron van informatie. Daarin legt hij een schokkende erotische visie neer, waarin vrouwen geneukt willen worden door viriele, 'vaginale rocksterren', het soort mannen dat geen moeite doet voor 'het

vernederende mond-of-tongwerk'. De protagonist is van mening dat, naast het schaamhaar, de hele clitoris eigenlijk zou moeten worden weggehaald. De vagina is daarentegen een 'eerlijk en getrouw orgaan', eigendom van de man en zo een symbool van de traditionele maatschappij. Baudet's roman eindigt kennelijk met een brute, daadwerkelijke clitorectomie. Was ooit een boek minder aanbevelenswaard? Niettemin is Jacobs duidelijk gefascineerd door Baudet en diens (vermeend) erotische zelfpresentatie. Voor een rake kritiek op Baudet's verlangen naar 'het boreale tijdperk' leunt ze op de Belgische journalist Paul Goossens die Baudet's romantische nationalisme kwalificeert als 'een even uitzichtloze als morbide nostalgie naar een tijd die nooit bestond'. Het boreale tijdperk is een gefantaseerd universum van stilstand en in stenen tafelen gebeitelde nationale identiteit. Propaganda ervoor is een radicale ontkenning van een maatschappij in flux, stelt Goossens, en Jacobs met hem.

Deze en andere observaties zijn onmiskenbaar raak. Ook treffend is de omkering van het aloude principe 'het persoonlijke is politiek' naar de constatering dat radrechts, met haar terugkeer naar een ingebeelde

mannelijke uitstraling die de natie redt, 'het politieke persoonlijk' maakt. Datzelfde geldt voor benaming van extreemrechtse 'contra-intersectionaliteit' die erin bestaat dat men meent dat het grootste gevaar komt van mensen die zich op een kruispunt bevinden, bijvoorbeeld én vrouw én zwart, én links zijn. Maar deze leuke vondsten kunnen niet verhullen dat het boekje diepgang en degelijkheid ontbeert. Het is een hapsnap, slordig samenraapsel van observaties, getuigenissen en enkele opvallend persoonlijke confessies. Jacobs warrelt van de hak op de tak. Bij herhaling vroeg ik me bij afsluiting van een hoofdstukje af 'waar ging dit nou precies over'? Een theoretisch kader ontbreekt, een historisch kader ontbreekt, van een wetenschappelijke methode is geen sprake. Niettemin moeten we de signalerende waarde van het werkje waarderen. Want na lezing zijn we er weer iets beter van doordrongen dat het radicaal-rechtse gedachtengoed, in Jacobs' eigen woorden, hoegenaamd 'belachelijk' en tegelijkertijd 'ernstig ingrijpend' is.

Ine Vanwesenbeeck
Psycholoog

Linda Weiner & Constance Avery-Clark (2017).

Sensate focus in sex therapy. The illustrated manual.

Routledge, New York.
152 pagina's, €30,45.

Hoewel dit boek alweer 4 jaar geleden is uitgekomen, verdient het nog steeds een plek in het literatuurbulletin. Bij mijn weten is dit het enige boek dat volledig gaat over het toepassen van sensate focus (SF) tijdens een sekstherapie (Kaplans Illustrated Manual uit 1975 ging niet alleen over SF). Natuurlijk staat in vele leerboeken SF als interventie vermeld, maar je mag je gelukkig prijzen als daar dan ook (beperkte) instructies bij gegeven worden. Dit boek gaat tot in detail in op wat SF is, wat het niet is en hoe het toe te passen. En dan staan er ook nog mooie illustraties in.

Het boek start met uitleg over wat SF is (een explorerende ervaringsoefening) en wat het niet is (een presta-

tiegerichte gedragsoefening). Dit lijkt overbodig, maar is het zeker niet. Ik kom nog vaak genoeg tegen dat SF als gedragsoefening is ingezet met minimale instructies en een onduidelijk doel. Soms hebben patiënten zelf instructies online gevonden, soms heeft een *professional* instructies online gevonden of instructies zijn niet goed begrepen waar niet alert genoeg op is gereageerd. Dat is jammer, want SF kan zoveel betekenen en zoveel doen voor mensen, dat het zonde is als ze het idee hebben dat ze SF al gedaan hebben en dat het geen effect heeft voor hen. Natuurlijk is SF geen heilige graal die voor iedereen de perfecte oplossing biedt, maar er is vaak meer uit te halen dan gedaan wordt. En precies daar gaat dit boek uitgebreid op in.

Vanuit de introductie dat seksualiteit een natuurlijke functie is en SF daarmee ook een paradoxaal effect kan hebben, wordt vervolgens juist heel congruent uitgelegd hoe SF in te zetten en welke instructies te geven. Natuurlijk pas na een uitgebreide biopsychosociale anamnese. In het boek gaan de auteurs ervan uit dat niet een van de partners de patiënt is, maar dat de relatie de patiënt is. Vanuit mijn achtergrond als seksuoloog NVVS en systeemtherapeut juich ik dit standpunt toe. In detail wordt beschreven hoe SF te introduceren, hoe het doel duidelijk te maken, hoe het paar te motiveren en welke instructies te geven. Het gaat te ver om hier op al deze details in te gaan, maar een aantal wil ik er wel noemen.

Er wordt veel aandacht besteed aan woordgebruik (bijvoorbeeld niet: voelen, wel: sensatie) omdat hiermee onbedoeld prestatiegerichte instructies kunnen worden gesuggereerd. Het boek leerde me alvast dat ik zelf ook nog wel wat valkuilen heb qua woordgebruik. Hoewel ik dit werk al ruim 20 jaar doe, blijft dat toch steeds weer lastig. Sommige woorden zijn ook niet makkelijk of goed te vertalen van Engels naar Nederlands. Ik ben wel weer wat alerter hierop geworden.

Verder worden er instructies gegeven over het ervaren van sensaties (warm, koud, hard, zacht, glad, ruw etc.) en niet over plezierig of niet-plezierig. De focus ligt eerst op het leren ervaren van deze sensaties. Ook communicatie of feedback wordt uitgebreid beschreven en in eerste instantie ontmoedigd. De bedoeling is om dat in de sessie bij de therapeut te doen.

Ook wil ik graag noemen de aandacht die wordt gegeven aan *handriding* (hand leiden van de partner die aanraakt), aanraken vanuit nieuwsgierigheid of plezier en hoe omgaan met opwindend en de wens hier mee verder te gaan tot aan orgasme. Omdat alle instructies zo in detail beschreven worden, zet het weer tot denken hoe ik zelf instructies geef, waarom ik bepaalde keuzes maak en waarom ik niet iedereen precies dezelfde instructies geef. Het boek zet dus aan tot reflectie en dat is belangrijk. Zeker als je zelf al lang dit werk doet, is het goed dit weer eens in detail na te gaan voor jezelf.

In het tweede deel van het boek wordt ingegaan op hoe om te gaan met moeilijkheden bij SF (bijvoorbeeld patiënten voeren SF niet uit of gaan over de afgesproken grenzen heen), hoe SF in te zetten voor verschillende seksuele disfuncties (iets aanpassen en combineren met andere seksuologische interventies) en hoe SF aan te passen bij verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld LHBTIQA) of bij somatische of psychologische co-morbiditeit. Hier vind je ook wat andere instructies zoals masturbatie-oefeningen. In de appendix staan de seksuologische anamnese en volledige instructies voor SF uitgeschreven.

Allemaal positieve zaken dus. Er zijn echter ook een paar minpuntjes. Hoewel alle details belangrijk zijn, komt het soms ook wat rigide over. In de praktijk maak ik toch echt soms andere keuzes omdat dat beter past bij het paar of het doel van de SF meer recht doet. Een ander minpunt is dat in het hoofdstuk over aanpassen aan verschillende doelgroepen het antwoord vaak is: je hoeft het niet aan te passen. Ik denk dat dat vaak klopt (ook al houd je natuurlijk altijd rekening met verschillen tussen paren), maar het voelt als een zwakgebod om dit in elk hoofdstuk en bij elke doelgroep steeds weer te lezen. Tot slot vind ik de uitleg hoe om te gaan met bijvoorbeeld patiënten die de oefeningen niet uitvoeren (interventie: instructies en doel herhalen) magertjes. Natuurlijk kan dit voor een deel van de paren de juiste weg zijn, maar het exploreren van achterliggende motieven of SF zien als diagnosticum, wordt nauwelijks uitgewerkt. Een gemiste kans.

Ondanks deze laatste minpuntjes is dit boek in mijn ogen onmisbaar voor mensen in opleiding tot seksuoloog NVVS (het is echt een *intensive therapy* interventie) of voor seksuologen NVVS die zich nog eens willen verdiepen in alle mogelijkheden en details van sensate focus. Aanschaffen dus.

Hester Pastoor
Psychotherapeut BIG
Systeemtherapeut NVRG
Seksuoloog NVVS

Literatuur

Kaplan, Helen Singer (1975). *The illustrated manual of sex therapy*. Quadrangle/The New York Times Book Co., U.S.A. (alleen nog tweedehands te krijgen)